

POLEMIČNA RAZMIŠLJANJA

Zoltan Jan

Na letošnjem junijskem plenumu Društva bibliotekarjev Slovenije v Kranju smo bili med drugim tudi priče protesta Pokrajinske in študijske knjižnice v Murski Soboti, ker republiška matična služba ni podprla njihovega prizadevanja za nakup bibliobusa. Diskusija je problem sicer pojasnila, vendar se mi je ob tem potrdilo mnenje, da smo knjižničarji premalo povezani pri izvajanju naše kulturne politike.

Čeprav sem komajda stopil med knjižničarje in mogoče sodim preuranjeno, se mi je v teh šestih mesecih pokazala cela vrsta paradoksov; kot delegat v različnih telesih sem se srečeval s stališči, ki niso sprejemljiva, in kolikor vem, jih tudi ni overil noben kvalificiran širši knjižničarski organ.

Jeseni so razburkale slovenski kulturni prostor žolčne debate o minimalnih kulturnih standardih, ki so k sreči pogoreli. Toda prav tako bi bili lahko tudi uradno sprejeti, in če bi se to bilo zgodilo, potem bi se naša stroka znašla v zelo mučnem položaju glede kadrov. Zapisano je bilo, da bi morala imeti vsaka knjižnica enega strokovnega in enega tehničnega delavca na 10.000 prebivalcev. Na prvi pogled se zdi to primeren in preverjen, dobronamerno prepisani mednarodni standard, ki je pokazal celo znaten primanjkljaj v vrstah slovenskih knjižničarjev. Preverjanje v praksi pa je pokazalo nevzdržnost takšnih standardov, ki so nastali na osnovi pomanjkljive metodologije. Strokovni in tehnični delavci, ki jih predvidevajo standardi, ne bi zmogli vsega dela, ki jim ga isti minimalni kulturni standardi nalagajo. Konkretno: Goriška knjižnica Franca Bevka bi morala zaposlovati 10 delavcev glede na število prebivalcev v občini; ti bi morali obdelati na leto vsaj 10.800 knjig, izposojati v štirih podružnicah, imeti bi morali včlanjenih 10.800 bralcev, izposoditi pa bi morali 162.000 knjig letno, da ne omenjamo vzdrževanje sedanjih fondov in vsega drugega dela, ki ga vsak strokovni delavec pozna.

Nerealnost izhaja iz dejstva, da so vsi standardi izračunani na število prebivalcev. Potrebe kadrov pa ne bi smeli računati po številu prebivalcev, pač pa izhajati iz potreb območja, ki ga knjižnica pokriva.

Kulturna skupnost Slovenije že več let financira izdelavo tipiziranih načrtov stavb in opreme za knjižnice, ki so sedaj za stavbe že izdelani. Vsekakor pohvalno prizadevanje, da se reši še kako pereč problem, občudujem pa pogum, ki smelo obide tisto, kar se je izkazalo v par letih doma in onstran meja kot zastarelo in nefunkcionalno.

Podoba je, da arhitektonska »krona« naše NUK slovenskih knjižničarjev še ni izučila dovolj. Vsekakor ne bi rad delal v bodoči tolminski knjižnici, kjer pri izdelavi načrtov ni dovolj sodelovala niti predstojnica zavoda, v prostorih, kjer je dnevna svetloba minimalna, v stavbi, kjer praktično ni vertikalnih povezav in, če se ne motim, ni niti dvigal. Včasih se nam ni zdelo odveč, da smo v Knjižnici objavili skico stojala za časopise. Danes pa se izdelujejo meni nič tebi nič načrti za tipizirane stavbe in opremo, ne da bi prej ocenili zamisli.

Primerov bi lahko navajal še več, lahko bi omenili prave zgodbe o delitvi sredstev za naložbe, čeprav so ti problemi precej tragični. Od kod se je v osnutku samoupravnega sporazuma Kulturne skupnosti Slovenije naenkrat vzela kot enota storitve 100 knjig zaloge, kot da izposoja sploh ni pomembna za delo knjižnice? In od takšnih nametanih meril naj bi bilo odvisno financiranje vseh slovenskih knjižnic!

Gotovo je prav posebej razburil knjižničarje najnovejši statistični vprašalnik, ki zahteva podatke, ki jih verjetno nobena knjižnica ne premore v celoti. Sprašujem se, kdo lahko zahteva od neke ustanove informacije, ne da bi jo prej vsaj obvestil, da naj takšne podatke prične zbirati. Če bi res hoteli imeti vsaj kolikor toliko realne in zanesljive rezultate, bi morali začeti zbirati podatke vsaj leto dni prej in bi morali imeti vsi anketiranci že prilagojeno dnevno statistiko, statistiko dotoka itd. Potrebno pa je tudi več kot štirinajst dni, da poleg tekočega dela pregledaš še celotno knjižno zalogo po novih kriterijih. Tako pa bomo dobili bolj ali manj posrečene ocene. In kaj nam bodo tako pridobljeni rezultati pomagali? Napake, ki se naberejo od cenzitve v posameznih knjižnicah do rezultatov v jugoslovanskem merilu, so lahko bolj zaslepujoče kot pa objektivni podatki. In vendar je zamisel dobra, vsakdo bi si z rezultati še kako koristno pomagal pri usmerjanju razvoja, posebno še z nekoliko preformuliranimi vprašanji, ki bi bila drugače razčlenjena (pomanjkljiva se zdijo predvsem vprašanja o delu z bralci).

Skratka, slaba organiziranost pri oblikovanju naše politike vodi celo do takšnih absurdov, da Kulturna skupnost Slovenije najbolj mačehovsko podpira razvoj najslabše razvitega področja v kulturi — knjižničarstva. Gotovo je skrajni čas, da temeljiteje pripravimo naše predloge, še preden gredo v javno razpravo. Tu pa s sedanjo organizacijo panoge knjižničarji ne bomo dosti dosegli ne pri izvajanju kulturne politike ne pri reševanju strokovnih problemov.